

Diputació de Barcelona

GABINET DE LA PRESIDÈNCIA

Assessoria per a Afers
de la Joventut

SITUACIO CULTURAL I EDUCATIVA DELS
PREADOLESCENTS QUE INICIEN LA SEVA
VIDA MARGINAL

(Alguns trets diferenciadors)

ARMANDO ESTEVEZ GONZALEZ
MERITXELL ROIG ESTRUGA
(Departament de Psicologia
de l'Institut Politècnic de
Formació Professional de
Cornellà)

JAUME FUNES ARTIAGA
Assessor per a Afers de la Joventut
del President de la Diputació de
Barcelona

I N D E X

INTRODUCCIO

I. MATERIAL I METODE

I.1 MATERIAL

I.2 SUBJECTES

II. COMPARACIO DELS RESULTATS

II.1 DISTRIBUCIO SEGONS SEXE

II.2 DADES BASIQUES, PERSONALS I FAMILIARS

II.2.1. El naixement

II.2.2. Els pares

II.2.3. El tamany de la unitat familiar

II.2.4. Assentament en la ciutat

II.3 ESCOLA I ADOLESCENCIA

II.4 LA HISTORIA ESCOLAR

II.4.1. Nivell escolar-Nivell de coneixements

II.4.2. Assistència a l'escola. Record escolar

II.4.3. Escoles diferents?

II.5 ELS APRENENTATGES ESCOLARS BASICS

III. ALGUNES CONCLUSIONS

APENDIX. ESCOLA I ALUMNE DISSOCIAL UN ANY DESPRES

ANNEX I

ANNEX II

INTRODUCCIO

En diversos textos (1) s'han mantingut hipòtesis explicatives de la "delinqüència" juvenil com a fenomen no reductible a la patologia psicològica dels seus components, sinó com a dificultat social d'extensos grups, aguditzada en la pre-adolescència i l'adolescència.

En la base del que s'hauria d'anomenar "dissociabilitat" o "marginalitat" i no delinqüència, sembla subsistir una sèrie d'errades educatives que no faciliten la integració i l'adquisició de conductes socialment acceptables. Un treball en el camp de la psicopedagogia (2) ens havia permès aproximar-nos a una primera quantificació del fenomen entre els alumnes de catorze anys els quals ingressaven a Formació Professional (3). Es detectava entre aquest col·lectiu d'alumnes un percentatge, proper al 30% sobre el total, que presentava tendències acusades envers la dissociabilitat.

Aquesta aproximació havia estat possible utilitzant un indicador indirecte: el llenguatge, el llenguatge argotitzat habitual entre el sector juvenil ja marginal. Estavem convençuts de què la utilització d'un llenguatge especial és una senya important d'identitat que dóna cohesió a determinats grups. Es una etiqueta que demostra la pertinença a determinat món: és impossible ésser en el "rollo" sense utilitzar els seus modismes lingüístics; no es poden tenir "col·legues" sense compartir uns certs modes d'expressió.

Partint d'una certa anàlisi de la realitat adolescent i juvenil dels barris de les ciutats del cinturó industrial de Barcelona, constatarem la pressió i la influència que el grup jove, el grup adolescent, imposen sobre el pre-adolescent en procés de transformació. El "xaval" el qual està acabant l'EGB sommia amb ser com els altres una mica més grans, imitar la

-
- (1) Veure per exemple: Funes, J. "La nova delinqüència infantil i juvenil". Ed. 62 Barcelona 1.982.
 - (2) Estévez González, A. Funes Artiaga, J. et alt. (1982): Característiques Psicopedagògiques de l'alumnat que accedeix a F.P. provinent d'EGB. ICE-UPB. Departament de Psicologia de l'I.P.F.P. de Cornellà.
 - (3) Per a més quantificacions veure: Funes, J. i González, C. "Joventut i marginació". Forma part de "La Joventut a la Catalunya dels 80". Ed. Joventut i Societat (en premsa). Barcelona-1.983.

seva rebel·lia, li atrau la seva aparent vida lliure en el carrer, ten -
deix a imitar els seus comportaments, des del consum de determinades dro
gues fins la manera d'abordar a les persones de l'altre sexe.

Aquest mimetisme es produeix igualment a nivell del llenguatge i el
preadolescent comença a utilitzar determinades paraules com a reclam de
que hom està en l'ona, de què comença a ser com els altres. En la mesura
en què les seves connexions són del món dissocial i marginal el preadoles
cent comença a utilitzar també el llenguatge marginal. A la inversa, el
preadolescent que comprén o utilitza l'argot marginal ha de tenir una con
nexió habitual amb el seu món, el més probable és que les seves relacions
habituals en el barri pertanyin a aquest tipus de grup.

En el treball de 1.981-82 poguérem comprovar que aquesta hipòtesi era
bàsicament certa i que, amb matisos, el llenguatge d'argot era una via -
útil d'aproximació al descobriment de l'alumne dissocial, o, com a mínim,
amb elevat risc de convertir-se en dissocial.

En aquesta línia la investigació psicopedagògica plantejada en 1.982-
83, va mantenir aquests elements i va identificar un grup d'alumnes al -
qual, sense massa marge d'error, se li podia considerar com connectat, en
diversos graus, amb el món marginal. El treball es va utilitzar per al -
que estava dissenyat: el coneixement de l'alumnat que ingressa en Forma
ció Professional i la seva agrupació pedagògica més correcta. No obstant
això, el conjunt de dades recollides era suficientment ric com per a plan
tejar-se algun tipus d'identificació més pormenoritzada d'aquest grup.

Potser per primera vegada ens podríem plantejar 2 qüestions: la pri
mera era constatar si el grup etiquetat com a dissocial, a partir del co
neixement de determinat llenguatge, era realment diferent de la resta. La
segona, quins elements de la informació recollida (insisteixo en què era
recollida amb d'altres fins) eren els significativament diferenciadors.

Sabiem determinades dades del grup no dissocial i del grup dissocial,
es podia passar a la comparació entre els dos. Aquesta comparació, potser,
podria concretar alguns dels components específics que influeixen en la

dissociabilitat o que componen els seus comportaments.

Aquesta comparació presentava, a més, l'atractiu de realitzar-se en el si de subjectes del mateix mitjà, classe social i entorn urbà. No es tractava de comparar persones d'àmbits diferents i circumstàncies diverses que, automàticament, enmascaren entre les seves diferències generals les específiques de la dissociabilitat.

Les pàgines que segueixen creiem que poden aportar algunes dades al coneixement de per què determinats adolescents i joves dels barris i ciutats del cinturó industrial entren en el procés dissocial i altres joves del mateix context no arriben. Tots ells tenen determinada característica familiar i determinada condició socio-econòmica. Tots ells pateixen - les crisis de la nostra societat en termes semblants. No obstant això, - en uns es produeix més fàcilment el conflicte social i en d'altres no. - Les dades que teníem recollides constataren algun factor amb potencialitat d'ésser influent. Molts d'altres no els coneixem pas, perquè -devem recalcar-ho- no es van recollir les dades amb aquesta finalitat.

I. MATERIAL I METODE

I.1 MATERIAL

Als més de 600 nous alumnes de l'Institut Psicopedagògic de Formació Professional de Cornellà que iniciaven la seva Formació Professional en el curs 82-83, se'ls va sotmetre a la realització de les diferents proves contingudes en la Bateria psicopedagògica adjunta en les pàgines següents. (Veure Annex nº I).

L'esmentada Bateria és la mateixa utilitzada en un anterior treball - (4) amb unes lleugeres adaptacions. La justificació, tabulació i interpretació de cadascuna de les dades de la bateria està degudament detallada - en aquell treball, i a ell remetem; especialment al capítol II (Material i Mètodes, pàg. 25 a 54) per a una millor comprensió de la mateixa.

Les variacions en l'actual bateria respecte a aquella afecten a l'apartat de la "Enquesta" i a les noves dades contingudes en l'última pàgina. En la "Enquesta" es van suprimir algunes preguntes (5), però, sobre tot, es modificaren les frases marginals de l'ítem "j", afegint-hi les dues darreres frases a les 4 ja existents.

Com ja s'ha exposat, la comprensió de frases construïdes a partir d'elements col·loquials de nois dissocials, és un índex més que probable per a detectar la connexió amb el món juvenil marginal i els alumnes amb alta possibilitat de comportament escolar problemàtic. La comprensió adequada de cada frase és tabulada amb 1 punt, el que permet disposar d'una escala de 0 a 6 punts, on la puntuació zero indica una més que probable escassa o nula dissociabilitat a l'iniciar la seva F.P., i les puntuacions superiors a 3 indiquen una més que probable dissociabilitat inicial i en la major part dels casos un inici d'experiències dissocials.

(4) Estévez González, A. Funes Artiaga, J. et alt. (1.982):O.C.

(5) Aquestes preguntes es referien a la paga del cap de setmana, a l'opinió sobre els programes de T.V., i a com transcorria les seves activitats en un diumenge.

Com repetidament hem assenyalat en altres textos, les conductes -entre elles el llenguatge- dels grups adolescents i joves tenen una intensa irradiació i difusió, el que fa que perdin fàcilment significació i càrrega -diferenciadora. Quan acaben essent massives s'incorporen a la vida quotidiana, es normalitzen (almenys estadísticament). Per aquesta raó es va preferir endurir marginalment el llenguatge proposat en 1.981, degut, sobre tot a la normalització de paraules com "costo", "talego", "curro", etc., ja que es van fer moneda força comú, als 14 anys, durant 1.982 (Veure Tau la I).

En funció d'aquest criteri s'introduïren dues frases amb argot del món de l'heroïna i de la presó, el coneixement del qual en juny-setembre de 1982, per alumnes que deixaven llavors l'E.G.B., semblava ampliament -significatiu.

Complementàriament, s'ha disposat aquest any d'una millor informació de les escoles d'origen a través de la fitxa de "Dades per a l'Orientació Escolar en finalitzar l'E.G.B." (Veure Annex II), que van realitzar el Departament de Psicologia de l'I.P.F.P., l'Equip Psicopedagògic de l'Ajuntament de Cornellà i la inspecció d'E.G.B. de Zona. Aquesta fitxa permet -disposar de dades directes provinents dels tutors d'E.G.B. mitjançant un sistema de codis.

I.2 SUBJECTES

Un cop corregides totes les dades, dels més de 600 alumnes del curs 82-83 van ser eliminats, per a aquesta investigació, els repetidors. La resta es va dividir en 2 grups: un primer grup l'integraven nois que reu nien els més elevats índex de dissociabilitat (4 o més en l'escala de 0 a 6) i que corresponien als que comprenien i utilitzaven almenys 3 de les 4 primeres frases i 1 de les darreres, o bé 4 o més frases qualssevol de les 6 existents. L'altre grup l'integraven aquells nois amb índex de dissociabilitat menor que 3 dintre de l'escala esmentada. D'aquest últim grup es va seleccionar a aquells alumnes l'índex de dissociabilitat del qual era de 0, essent eliminats la resta; és a dir, els puntuats amb 1, 2, o 3.

TAULA I

FRASES UTILITZADES EN 1.981

Según tú, ¿Qué quieren decir las siguientes frases? (Si no lo sabes déjalas en blanco):

- "Compré un talego de costo":.....
- "Los viejos me echaron del queo":.....
- "Le entró el pato porque puso dos chinas en el cigarro":.....
- "En el curro le dieron cinco libras":.....

FRASES UTILITZADES EN 1.982

Según tú, ¿Qué quieren decir las siguientes frases? (Si no lo sabes déjalas en blanco):

- "Compré un talego de costo":.....
- "Los viejos me echaron del queo":.....
- "Le entró el pato porque puso dos chinas en el cigarro":.....
- "En el curro le dieron cinco libras":.....
- "Estaban en la disco, pero después de picarse se abrieron":.....
- "Se comió dos marrones y acabó en el talego":.....

Per últim, en ambdós grups van ser escollits tots aquells expedients que reunien la màxima provisió de dades i foren desestimats aquells altres on almenys una de les dades fonamentals faltaven.

D'aquesta manera foren estudiats 184 alumnes que reunien les condicions esmentades, dels que 131 constitueixen el grup de probable dissociabilitat escassa o nula (G.O. = grup de puntuació dissocial 0) i 53 del grup de dissociabilitat alta (G.D. = puntuació 4,5,6). Entre ambdós cabia esperar comportaments diferents a l'escola, però, a la vegada, alguna dada diferent a la seva història o contexte.

GRUPS	G.O.	G.D.	
Dissociabilitat	Nula	Alta	
Puntatge índex	0	4	
n	131	53	Total: 184
Repetidors	0	0	

La comparació de les dades dels dos grups sembla revelar que ambdós són diferents, que els nois socialment problemàtics no presenten les mateixes característiques, en el seu passat o en el seu present, que els no problemàtics. No obstant això, en totes les comparacions s'ha realitzat el corresponent càlcul de significativitat per a donar-li a cada factor diferencial la seva entitat. Sorgeixen així elements que semblen tenir una influència decisiva i d'altres el pes del qual sols sembla ser suggerit per les dades.

II. COMPARACIO DELS RESULTATS

II. 1 DISTRIBUCIO SEGONS SEXE

La composició per sexes d'ambdós grups és diferent i estadísticament clara (Veure Quadre nº 1). Si quasi el 87 % del grup dissocial són nois i el 13 % són noies, en el grup 0 les proporcions s'equilibren. No obstant això, aquest factor diferencial deu ser analitzat en la seva justa mesura, per quant és típic que en F.P. estiguin matriculats més nois que noies.

Sense cap dubte, el grup dissocial és preferentment masculí, encara que no tots els dissocials són nois. Donades les característiques de la nostra societat i el percentatge major de noies que es queden a casa sense continuar estudiant, el comportament femení del grup dissocial comença a tenir ja una fort presència.

Quadre nº 1

SEXE

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Home	77	58,77	46	86,79
Dona	54	41,22	7	13,20
TOTAL	131	99,99	53	99,99

Nivell Significativitat : N.S. $p < 0,005$ ($X^2=13,37$)

II.2 DADES BASIQUES, PERSONALS I FAMILIARS

II.2.1. El naixement

Com era d'esperar (Veure Quadre nº 2), entre els dos grups no s'observa cap tipus de diferències, mínimament accentuades, entorn al lloc de naixement. La gran majoria de subjectes de 14 anys han nascut ja a Barcelona i són el producte, sobretot, de les circumstàncies en les quals han viscut.

L'anàlisi de l'ordre de naixement (Quadre nº 3) dintre de les seves famílies sí que sembla tenir una certa significació. La comparació entre els dos grups presenta diferències, estadísticament significatives, que semblen indicar influències diferents envers la connexió amb el món marginal segons

la prelació entre els germans. Les dades suggereixen que el primer dels germans té un menor risc de dificultat social; o, a l'inrevés, que els subjectes intermedis (2on., 3er.fill en una família de quatre o més) presenten, per causes a analitzar, major risc de dissociabilitat.

Quadre nº 2

LLOC DE NAIXEMENT DE L'ALUMNE

a) ZONES	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Barcelona	110	83,96	45	84,90
Andalusia i Extremadura	15	11,45	8	15,09
Resta Catalunya	-	-	-	-
Resta Espanya	5	3,81	-	-
Estranger	1	0,76	-	-
TOTAL	131	99,9	53	99,99

b) AGRUPACIO	Grup O		Grup D	
	N		N	
Barcelona	110		45	
No Barcelona	21		8	

c) AGRUPACIO.	Grup O	Grup D
	N	N
Barcelona	110	45
Andalusia i Extremadura	15	8

Nivell Significativitat : N. S. ($\chi^2 = 0,024$ y $0,31$; $Z = 0,17$)

Quadre nº 3

ORDRE DE NAIXEMENT

Nº d'Ordre	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
1º	63	48,09	14	26,41
2º	36	27,48	17	32,07
3º	12	9,16	11	20,75
4º	8	6,1	5	9,43
5º	6	4,58	3	5,66
6º o més	6	4,58	3	5,66
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: $p < 0,1$ ($\chi^2 = 9,34$)

Quadre nº 4

LLOC DE NAIXEMENT DELS PARES

<u>4.a. Pare</u>		Grup O		Grup D	
ZONA	N	%	N	%	
Barcelona	10	7,75	4	8	
Resta Catalunya	2	1,55	-	-	
Andal. i Extrem.	72	55,81	37	74	
Resta Espanya	41	31,78	9	18	
Estranger	2	1,55	-	-	
Blanc	2	1,55	-	-	
TOTAL	129	99,9	50	100	

Nivell Significativitat: N.S. (X^2 Yates = 4,54)

4.b. Mare

		Grup O		Grup D	
ZONA	N	%	N	%	
Barcelona	14	10,68	4	7,84	
Resta Catalunya	3	2,29	1	1,96	
Andal. i Extrem.	78	59,54	32	62,74	
Resta Espanya	32	24,42	12	23,52	
Estranger	1	0,76	2	3,92	
Blanc	3	2,29	-	-	
TOTAL	131	99,9	51	99,9	

Nivell Significativitat: N.S. ($X^2=0,36$ y $0,41$)

II. 2.2. Els pares

El lloc de naixement dels pares (Quadre nº 4), sí que sembla presentar algunes diferències, encara que estadísticament sols confirmable amb un ni vell de probabilitat baix. Les dades assenyalen una certa tendència a pre-
dominar més entre els subjectes amb connexions marginals entre els fills -
de pares -sobretot el pare- nascuts a Andalusia o Extremadura.

Les interpretacions possibles d'aquesta dada -insistim que relativa-
poden ésser diverses. Com a hipòtesi apuntem:

- a) Condició socio-econòmica encara més baixa entre l'emigració provi-
nent d'Andalusia i Extremadura que entre la resta o els nascuts a-
quí.
- b) Major influència del desarrelament migratori entre els nascuts en
les esmentades regions.
- c) Aproximació, o sintonia més fàcil, entre les subcultures d'aquelles
zones i la marginal.

Quadre nº 5

SITUACIO LABORAL ANOMALA

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Parat	7	5,42	6	12
Malalt	2	1,55	2	4
Jubilat	2	1,55	1	2
(Total amb difi- cultats)	(11)	(8,4)	(9)	(18)
Altres	118	-	41	-
TOTAL	131	-	53	-

Nivell Significativitat : N.S. ($X^2 = 3,28$)

Tot i que no pot apuntar-se com a causa determinant per si mateixa - (no és totalment significativa), sembla inevitable recalcar que la proporció de pares amb situació laboral anòmala (parats, malalts, jubilats, etc.) és el doble en els subjectes que, als seus 14 anys estan connectats amb el món marginal. (Veure Quadre nº 5)

Bé sigui per l'economia familiar empobrida, bé sigui per les tensions emocionals que aquesta situació crea, bé sigui per la pèrdua del paper patern que es produeix, la circumstància anòmala en l'activitat del pare - sembla tenir algun influx en el procés de dissociabilitat.

Quadre nº 6

SITUACIO LABORAL DE LA MARE

	Grup 0		Grup D	
	N	%	N	%
Fa feines	39	29,77	17	33,33
Altres ocupacions	2	1,52	6	11,76
Ama de casa	90	68,70	28	54,90
TOTAL	131	99,99	51	99,9

Nivell Significativitat : $p < 0,1$ ($X^2 = 3,06$; $Z = 1,75$)

Proporcionalment, s'observa (Quadre nº 6) entre els pre-adolescents - amb tendència marginal un major percentatge de mares ocupades fora de la pròpia llar, sembla, sobretot, en ocupacions de llarga durada. Novament - devem evitar qualsevol recerca de conclusions simplistes. Darrera d'una - mare treballant en aquestes condicions pot haver com a mínim:

- una economia familiar més empobrida.
- una substitució del pare com a font principal d'ingressos (era evident aquesta situació segons el quadre anterior en un 18 %).

c) també, perquè negar-ho, una certa conflictualització o pèrdua de pes específic de la figura materna.

Convé no oblidar, no obstant això, que analitzem -tant en el grup "normal" com en el dissocial- una població amb baix nivell ocupacional i professional, en el que tot just existeixen ocupacions mínimament qualificades.

Quadre nº 7

ALTRES CARACTERISTIQUES DELS PARES

9.a. Pare

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Mort	1	0,76	3	5,6
Separat	1	0,76	-	-

9.b. Mare

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Morta	-	-	2	3,7

II.2.3. El tamany de la unitat familiar

Malgrat de pertànyer tots els subjectes estudiats a una població que té un terme mitjà de més de tres fills per família, resulta força evident que aquest número és encara més gran en el grup amb tendència marginal - (Veure Quadre nº 8). El conjunt de la distribució no és significatiu però, relativament, els subjectes dissocials tenen més germans.

Quadre nº 8

NUMERO DE GERMANS

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
1	3	2,29	1	1,88
2	47	35,87	9	16,98
3	34	25,95	20	37,73
4	24	18,32	13	24,52
5	13	9,92	5	9,43
6 o més	10	7,63	5	9,43
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. ($\chi^2 = 6,98$)

No han aparegut diferències -ni significatives ni aparents- quant a la presència d'altres persones, a més dels pares i germans, en la casa . El percentatge de famílies amb avis i parents és molt similar (Veure Quadre nº 9).

Quadre nº 9

NUMERO DE PERSONES QUE CONVIUEN AMB LA FAMÍLIA (EXCLOENT PARES I GERMANS).

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
0	110	83,96	45	84,9
1	15	11,45	6	11,32
2 o més	6	4,58	2	3,77
TOTAL	131	99,9	53	99,99

Nivell Significativitat: N.S. ($\chi^2 = 0,024$)

No obstant això, la suma dels dos factors converteix en estadística - ment significatiu el tamany global de la unitat familiar. Els pre-adoles- cents amb tendències dissocials pertanven, en un percentatge més elevat , a famílies de gran tamany (6,7 o més persones). A més , sembla intuir - se, que les famílies amb avis o parents són, en el grup D, famílies ja de per sí nombroses. L'escàs espai i la difícil relació han de ser repartits encara més. (Veure Quadre nº 10)

Quadre nº 10

NUMERO TOTAL DE PERSONES DE LA UNITAT FAMILIAR

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
2	-	-	1	1,88
3	3	2,29	1	1,88
4	43	32,82	8	15,09
5	32	24,42	16	30,18
6	18	13,74	13	24,52
7 o més	35	26,71	14	26,41
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat : $p < 0,1$ ($X^2=6,37$)

II. 2.4. Assentament en la ciutat

El temps de residència a Cornellà sembla ser una variable similar per als dos grups. En la mesura en què el conjunt de la població no ha rebut emigracions significatives pràcticament des de fa deu anys, el temps que fa que es va produir aquesta emigració no pot ser, globalment, un factor determinant. Probablement un estudi pormenoritzat indicaria diferències - entre les primeres tandes migratòries i les darreres. Les dades obtingudes sols lleugerament abunden en aquesta hipòtesi. (Veure Quadre nº 11)

Quadre nº 11

TEMPS DE RESIDENCIA A CORNELLA

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
13.a. Pare				
≤ 2 anys	1	0,77	-	-
3 a 5 anys	3	2,32	-	-
6 a 9 anys	10	7,75	8	16
10 o més anys	88	68,21	35	70
NS/NC	27	20,93	7	14
TOTAL	129	99,9	50	100
< 10 anys	14		8	
> 10 anys	88		35	
TOTAL	102		43	

Nivell Significativitat: N.S. ($\chi^2 = 0,56$)

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
13.b. Mare				
≤ 2 anys	1	0,76	-	-
3 a 5 anys	3	2,29	-	-
6 a 9 anys	13	9,92	8	15,68
10 o més anys	87	66,41	37	72,54
NS/NC	27	20,61	6	11,76
TOTAL	131	99,99	51	99,98
< 10 anys	17		8	
> 10 anys	87		37	
TOTAL	104		45	

Nivell Significativitat : N.S. ($\chi^2 = 0,04$)

Sí que apareixen diferències importants, encara que estadísticament - no significatives, quant a la mobilitat de domicili. Mentre que sols per a un 35 % dels subjectes no conflictius la seva primera vivenda a Cornellà no fou la definitiva, aquesta circumstància afectà a més del 50 % dels subjectes amb tendència marginal. S'hagué de produir, així, una o vàries adaptacions a vivendes i barris diferents. (Veure Quadre nº 12).

La interpretació d'aquesta dada tampoc seria fàcil i en tot cas reverteix a l'estudi de qüestions com:

- a) Condicions econòmiques en la que va realitzar l'emigració i per tant, possibilitats inicials de compra d'un domicili estable.
- b) Història i significat de la re-emigració dintre dels barris d'una ciutat.
- c) Condicions del primer assentament a Catalunya (relloguer, pensions, etc...) i la seva influència en la primera infància dels ara adolescents.

Quadre nº 12

CANVIS DE DOMICILI EFECTUATS PER LA FAMÍLIA

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Si	46	35,11	27	50,94
No	85	64,88	26	49,05
TOTAL	131	99,99	53	99,99

Nivell Significativitat: N.S. $p < 0,05$ ($X^2=3,95$)

II.3. ESCOLA I ADOLESCENCIA

Donat que les dades es recolliren en ingressar en F.P. i per al treball educatiu en aquell nivell d'ensenyament, es van obtenir dades sobre la motivació i l'interès envers aquests estudis. No anem a fer aquí cap valoració sobre aquest tema, no obstant, el contrast entre els dos grups sobre el tipus i la intensitat de la motivació, ens poden donar pistes sobre l'efectivitat que l'escolarització secundària pot tenir en els adolescents amb tendència marginal.

Els motius que s'invoquen per acudir a l'escola de F.P. (Veure Quadre nº 13) no semblen ser excessivament diferents entre els dos grups, tant sols s'aprecia una agudització important de la imprecisió, de la vaguetat, del recurs a les explicacions comuns, en el grup D. Comptant amb què el conjunt d'alumnes que va a la F.P. no sap massa bé a què hi va, entre els subjectes amb conflicte social el despiste i la manca de coincidència amb la realitat actual de l'ensenyament és encara molt més ample.

Quadre nº 13

MOTIU PEL QUAL ACUDEIX A F.P.

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Aprendre l'ofici	21	16,03	9	16,98
Tenir una professió	12	9,16	2	3,77
No anar a BUP	31	23,66	9	16,98
Estudiar /formar-se	19	14,50	7	13,20
No estar al carrer	2	1,52	3	5,66
Simplement li agrada	17	12,97	12	22,64
Altres	22	16,79	11	20,75
Indeterminat	7	5,34	-	-
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. ($X^2 = 4,35$)

El número d'anys que pensa quedar-se a l'escola no apareix com a element diferenciador, encara que la tendència entre el "grup D" és a estar-hi menys anys, en conjunt, que en el "grup O".

En ambdós s'ha produït de totes les maneres una certa inflació derivada de l'interès per donar certa bona imatge a l'hora de la matrícula en un centre nou, desconegut per a ells (Veure Quadre nº 14).

Quadre nº 14

ANYS QUE PENSA ESTAR EN F.P.

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
0	1	0,76	2	3,77
1-2 anys	10	7,63	6	11,32
> 2 anys	21	16,03	13	24,52
5 anys	38	29,00	13	24,52
Els necessaris	30	22,90	3	5,66
Els que pugui / els possibles	7	5,34	4	7,54
Indeterminat	24	18,32	12	22,64
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. (χ^2 Yates = 7,45)

Però on realment es detecten profundes diferències és en la consistència de la voluntat personal per a assistir a l'escola (Veure Quadre nº 15). Malgrat la tendència a donar bona imatge que hem senyalat, els subjectes amb tendència dissocial estan a l'escola en contra de la seva voluntat en un percentatge molt més elevat que l'altre grup. Mentre que els subjectes amb voluntat d'escolarització són en un cas el 83%, en l'altre sols assoleixen el 60%. Tot això, a més, després que una part important dels preadolescents que s'endinsen en la conducta marginal no estiguin contemplats aquí, ja que ni tan sols es matricularen en l'escola, es van quedar al carrer.

Quadre nº 15

OBLIGACIO D'ESTUDIAR F.P.

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
No vindrien si no els obligaren	8	6,10	11	20,75
Seguirien si no els obligaren	109	83,20	32	60,37
N.S.	14	10,68	10	18,86
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. $p < 0,005$ ($\chi^2=12,34$)

Sotmesos a modes i pressions diverses, l'especialitat de matriculació que trien, no indica significativament una diferència global entre ambdós grups, però sí existeixen certes tendències. Del Quadre nº 16 sembla de - seixir-se una major propensió dels alumnes problemàtics a matricular-se - en Mecànica, mentre els no problemàtics tendeixen a l'Electrònica, i tots dos grups comparteixen els seus gustos per la branca Administrativa, l'Automoció o el Jardí d'Infància. L'Electrònica és una especialitat no molt acceptada pel noi dissociat, mentre que en el G.O., no hi ha pas una especialitat esquivada (a excepció de la poca matriculació en ambdós grups de les especialitats de Química i Arts Gràfiques).

Quadre nº 16

ESPECIALITAT DE MATRICULACIO QUE TRIEN EN F.P.

Especialitat	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
Administració	30	22,9	14	26,41
Electrònica	31	23,66	3	5,66
Mecànica	18	13,74	14	26,41
Automoció	22	16,79	10	18,86
Jardí d' Infància	19	14,50	8	15,09
Química	4	3,05	2	3,77
Arts Gràfiques	7	5,34	2	3,77
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. ($X^2=10,6$)

II.4. LA HISTORIA ESCOLAR

Es coneguda la influència i interacció mútues entre escola bàsica i processos de marginalització. En realitat, a l'escola es generen una part important d'aquests processos i la seva influència mai és neutra.

Com ja s'ha indicat, es disposava abans de la matriculació de l'alumne d'una informació facilitada pel seu tutor sobre les dades bàsiques de la seva història escolar i sobre el disseny de futur al qual se li volia orientar. Podíem així, contrastar la informació que l'escola facilitava sobre els dos tipus d'alumnes que nosaltres havíem trobat.

II.4.1. Nivell escolar-Nivell de coneixements

Les dades facilitades pels propis tutors que han tingut a l'alumne en l'E.G.B. indiquen que el subjecte amb tendència dissocial és, en un número molt més elevat que el "normal", un subjecte que mai accedeix al 8è.-d'E.G.B. Per raons diverses va quedant en cursos que no corresponen a la seva edat, o en una classe sense nivell assignable (Veure Quadre nº 17).

Quadre nº 17

ULTIM CURS REALITZAT EN E.G.B.

	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
8è.E.G.B.	109	83,2	31	58,49
7è.E.G.B.	13	9,92	9	16,98
6è.E.G.B.	4	3,05	-	-
5è.E.G.B.	1	0,76	-	-
4rt.E.G.B.	-	-	-	-
B.U.P.	3	2,29	5	9,43
N.C.	1	0,76	8	15,09
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat:N.S. $p < 0,1$ ($X^2=7,45$)

Però, curiosament, els mateixos tutors l'assignen a aquest grup uns coneixements que no són significativament diferents dels de l'altre, amb l'excepció lògica del nivell de coneixements de 8è., lògicament menys assolible per subjectes que no el cursen.

Sense voler ser rotunds, sembla concluir-se que: o no és el nivell de coneixements el factor principal per a posar a un alumne en un curs, o el subjecte que acaba tenint conducta dissocial presenta un tipus de conflictes en l'escola diferent de les dificultats d'aprenentatge, de forma que provoquen la seva col.locació en cursos diferents dels quals li tocaria estar.

Els subjectes no problemàtics socialment, semblen tenir, automàticament, més facilitat de pas als cursos superiors(Veure Quadre nº 18).

Quadre nº 18

NIVELL REAL PROMIG D'ESCOLARITAT ATORGAT PELS SEUS TUTORS

	Grup 0		Grup D	
	N	%	N	%
8è.E.G.B.	54	41,22	17	32,07
7è. "	32	24,42	10	18,86
6è. "	26	19,84	11	20,75
5è. "	9	6,87	1	1,88
4rt. "	2	1,52	-	-
3er. "	2	1,52	-	-
B.U.P.	3	2,29	5	9,43
N.C.	3	2,29	9	16,98
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat:N.S.:($\chi^2=6,03$)

Aquesta situació es trasllueix de nou quan el mestre ha d'assenyalar cap on orienta a l'alumne que acaba l'E.G.B.. El consell orientador no és significativament diferent, per als subjectes amb tendència dissocial. Es més, en tot cas és major el número de subjectes del "grup 0" al qual s'indica la conveniència d'un curs de Pre-Formació Professional (Codi C-FP). (Veure Quadre nº 19).

No obstant això, si que sembla ser indicatiu el fet que per als dissocials el tutor tingui moltes més dificultats de senyalar que poden i deuen fer en el futur. A prop d'una tercera part d'ells no els hi poden donar un consell orientador, mentre que aquesta dificultat sols es presenta en el 3% de l'altre grup.

Quadre nº 19

CONSELL ORIENTADOR DEL TUTOR D'E.G.B.

Codi (*)	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
A	10	7,63	2	3,77
A-B	3	2,29	1	1,88
A-F	24	18,32	7	13,20
B	50	38,16	19	35,84
C-PF	39	29,77	8	15,09
C-8è.	1	0,76	-	-
No específica	4	3,05	16	30,18
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S.: (χ^2 Yates = 1,23)

(*) CODI

- A La seva formació i aprenentatges el capaciten en aquest moment, per a seguir qualsevol estudi d'Ensenyament Secundari.
- A-F La seva formació i aprenentatges el capaciten, en aquest moment, per a seguir qualsevol estudi d'Ensenyament Secundari. Donades les seves característiques personals i la seva motivació sembla més orientat cap a la Formació Professional.
- A-B La seva formació i aprenentatges el capaciten, en aquest moment, per a seguir qualsevol estudi d'Ensenyament Secundari. Donades les seves característiques personals i la seva motivació sembla més orientat cap al B.U.P.
- B Donada la seva situació escolar, en l'actual moment es considera que s'adaptaria millor a seguir estudis de Formació Professional.
- C-PF Hi ha gran heterogeneïtat en els seus rendiments escolars, i donades les seves dificultats se l'ha d'orientar a millorar els seus aprenentatges a través d'un curs introductori a la F.P. (Pre-F.P.).
- C-8è. Hi ha gran heterogeneïtat en els seus rendiments escolars, i donades les seves dificultats se l'ha d'orientar a millorar els seus aprenentatges repetint curs en l'E.G.B.

II.4.2. Assistència a l'escola. Record escolar

L'assistència diària i continuada a classe sembla ser un signe clarament diferenciador de la conducta dels dos grups. Amb una fiabilitat del 99,5 % es pot afirmar que el subjecte amb dificultats socials és clarament diferenciable per una tendència a no assistir regularment a classe en els darrers cursos d'E.G.B.

A la vegada i, un altre cop més, aquest subjecte és molt més desconegut per al seu professor, que, en una proporció major de lo normal, no sap d'ell ni si assisteix a classe.

Quadre nº 20

ASSISTENCIA ESCOLAR EN E.G.B.

	Grup. 0		Grup D	
	N	%	N	%
CODI (*)				
A	116	88,54	27	50,94
B	7	5,34	9	16,98
C	2	1,52	-	-
D	-	-	3	5,66
N.C.	6	4,58	14	26,41
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat : N.S.: $p < 0,005$ ($X^2_{Yates}=11,17$)

(*) CODI

- A Assistència escolar completa o constant: fins a un màxim de 10 faltes comptabilitzades en el curs.
- B Mitjana d'assistència acceptable: de l'ordre de 11 a 20 faltes comptabilitzades en el curs.
- C Assistència amb continues faltes: de l'ordre de 21 a 30 faltes comptabilitzades en el curs.
- D Assistència difícil: de l'ordre de més de les 31 faltes en el curs.

Com a contrapartida de tot això deu analitzar-se la conservació del record escolar. Ja hem senyalat les diferències entre grups aparegudes en la valoració que fan els tutors, tornem aquí de nou a les dades que facilita l'alumne, concretament a la seva valoració i record de l'escola.

De nou apareixen diferències significatives. El número de dissocials que guarda bon record de l'escola és sensiblement inferior al dels membres del grup O. Però, sobretot, els records clarament conflictius es situen en el grup dissocial que té una proporció sis vegades superior a la de l'altre grup.

Quadre nº 21

RECORD D'E.G.B.

	Grup. O		Grup. D	
	N	%	N	%
Bo	92	70,22	24	45,28
Regular	30	22,90	14	26,41
Dolent	4	3,05	10	18,86
N.C.	5	3,81	5	9,43
TOTAL	131	99,9	53	99,9

Nivell Significativitat: N.S. p . 0,005 (χ^2 Yates=14,01)

II.4.3. Escoles diferents?

No es pot establir diferències segons l'escola de procedència dels alumnes d'ambdós grups (Quadre nº 22), perquè tal com està constituïda la F.P., i en general els ensenyaments mitjans, la major aflluència d'alumnes problemàtics d'una determinada escola pot ser més un factor geogràfic que un factor característic, encara sabent que en una determinada zona escolar existeixen majors problemàtiques en una escola que en la contigua. El que sí sembla indicar el Quadre nº 22 és que el 75 % dels alumnes pro-
blemàtics procedeixen de sis escoles diferents (Sant Ildefons, Gaudí, A. Oliva, Verdaguer, Bup i Sant Miquel), mentre que aquestes escoles sols pro-
porcionen el 47 % d'alumnes no problemàtics. D'això pot interpretar-se :
a) són les escoles que suporten major conflictivitat social;b) són les que més generen;c) són les que treballen per aconseguir que fins els alumnes conflictius es matriculen en F.P. en lloc de quedar-se al carrer.

Quadre nº 22

ESCOLA DE PROCEDENCIA DELS ALUMNES

Nom de l'Escola	Grup O		Grup D	
	N	%	N	%
CNS Sant Ildefons	28	21,37	9	16,98
Roger de Flor	20	15,26	-	-
Gaudí	16	12,21	11	20,75
Montserrat	11	8,39	2	3,77
Roger de Lauria	9	6,87	2	3,77
Abad Oliva	9	6,87	5	9,43
Verdaguer	7	5,34	6	11,32
Pio XII	6	4,58	-	-
Anselmo Clavé	6	4,58	-	-
Pau Casals	3	2,29	2	3,77
Fontsanta	3	2,29	-	-
Moreneta	3	2,29	-	-
BUP (2 Llor , 1 INB 2)	3	2,29	5	9,43
Jaime I	1	0,76	1	1,88
Sagrada Família	1	0,76	-	-
IPA	1	0,76	-	-
Nuestra Señora del Pilar	1	0,76	-	-
Betania	1	0,76	-	-
D. Almeda	1	0,76	-	-
Sant Joan Despi	1	0,76	-	-
Sant Miquel	-	-	4	7,54
Torres i Bages	-	-	1	1,88
Menéndez Pidal	-	-	1	1,88
Institución Cultural	-	-	1	1,88
Tecla Sala	-	-	1	1,88
Gran Capitán	-	-	1	1,88
Europa	-	-	1	1,88
TOTAL	131		53	

II. 5. ELS APRENTATGES ESCOLARS BASICS

Tot el grup d'alumnes havia realitzat, igualment en el moment de la matrícula, una sèrie de petites proves (Veure Annex I) que indicaven el seu nivell quant a un conjunt d'aprenentatges. Es tractava de conèixer el nivell d'adquisició i de consolidació dels automatismes bàsics en lectura, càlcul, operacions aritmètiques elementals, ús de la lògica elemental, comprensió simple de llenguatge, etc...

No pretenem aquí realitzar una explicació de quina és la realitat psicopedagògica del noi dissocial, en tot cas remetem al lector al treball ja esmentat, realitzat en 1.982 (*). No obstant això, sí que hem cregut útil estudiar la comparació d'algunes d'aquestes dades, amb la fi de calibrar el pes de la dificultat d'aprenentatge en la conducta dissocial.

S'ha de recordar, no obstant això, que estem analitzant un conjunt de població amb nivells escolars baixos (la que accedeix a Formació Professional en una ciutat del cinturó industrial) i que per tant els subjectes dissocials i els no dissocials són tots del sector amb pitjor escolarització.

Els quadres que a continuació comentarem representen, tots, valors negatius. Es a dir, la "x" és el número de punts de penalització, de qualificacions negatives que van obtenir en els successius exercicis. La puntuació més alta indica, així, el pitjor nivell d'aprenentatge, la més baixa el millor nivell.

A tenor de les dades les quals reflexen el Quadre nº 23, sembla estadísticament clar que, actualment, un pitjor domini de la lectura, l'escriptura, o el càlcul, no són condicions que agravin o conduixin, per si mateixes a la dissociabilitat.

(*) Estévez González, A. Funes Artiaga, J. et al. (1982): Característiques Psicopedagògiques de l'alumnat que accedeix a F.P. procedent d'E.G.B. ICE-UPB. Departament de Psicologia de l'I.P.F.P. de Cornellà.

Quadre nº 23

RESULTAT GLOBAL DE LES 4 PROVES D'APRENTATGE

	Grup 0	Grup D
X	fi	fi
0-4	0	-
5-9	1	-
10-14	1	-
15-19	1	2
20-24	9	4
25-29	13	8
30-34	15	8
35-39	13	4
40-44	7	8
45-49	16	5
50-54	17	4
55-59	9	3
60-64	7	2
65-69	3	2
70-74	7	1
75-79	2	1
80-84	1	1
85-89	1	-
90-94	0	-
95-99	2	-
100-104	2	-
105-109	2	-
110-114	2	-
TOTAL	131	53
m	47,99	41,18
Moda	(50-54)	(25-29)(30-34)(40-44)
SD ²	451,15	233,20
SD	21,24	15,27
m+SD	69,23	56,45
m-SD	26,75	25,91
Mediana	46,71	40,31

Nivell Significativitat : $p < 0,05$ ($Z = 2,43$)

Les nostres dades més bé indiquen el contrari. Encara que l'escola - els ha tractat de manera molt diferent, en realitat, el nivell d'aprenentatges bàsics del noi dissocial sembla ser significativament millor -dintre de les seves limitacions- al dels seus companys sense risc de conflicte.

La comparació de les dades evidència una millor mitja (menys errors) i inclús una dispersió menor dels resultats. S'evidència, per tant, diferència estadísticament significativa entre les dues mostres.

Aquest resultat millor, considerant el total de les proves, sembla ser degut a un èxit major en cadascuna de les proves i no a una gran diferència específica, en algun aprenentatge. Per al seu posterior estudi, adjuntem també la comparació d'algunes de les proves.

Quadre nº 24

RAONAMENT LINGUISTIC ANALOGIC (ítem III de la prova de Llenguatge)

	Grup O	Grup D
X	fi	fi
0-1	44	22
2-3	28	9
4-5	22	11
6-7	6	3
8-9	9	2
10	22	6
TOTAL	131	53
m	4,01	3,38
SD ²	12,43	10,38
SD	3,52	3,22
Moda	0-1	0-1
Mediana	7,53	6,6
m + SD	0,49	0,16
m - SD	3,53	3

Nivell Significativitat : N.S. (Z= 1,16)

Quadre nº 25

RESULTAT GLOBAL EN LA PROVA DE LLENGUATGE

	Grup O	Grup D		Grup O	Grup D
X	fi	fi			
0-1	4	-	m	10,89	9,44
2-3	5	6	Moda	(6-7)	(6-7)
4-5	20	7	SD ²	47,68	23,24
6-7	21	10	SD	6,9	4,82
8-9	18	6	m+SD	17,79	14,26
10-11	12	6	m-SD	3,99	4,62
12-13	11	3	Mediana	9,72	9,16
14-15	19	7			
16-17	2	6	Nivell Significativitat :N.S. (Z=1,62)		
18-19	1	2			
20-21	5				
22-23	5				
24-25	3				
26-27	0				
28-29	2				
30-31	1				
32-33	1				
34-35	1				
TOTAL	131				

Paral·lelament, no obstant, els resultats en l'àrea de llenguatge - (Veure Quadre nº 24 i nº 25) són similars encara que lleugerament millors per al noi dissocial. Però on més diferències existeixen (inclús estadísticament significatives) és en les activitats relacionades amb el càlcul i la lògica matemàtica elemental. (Veure Quadre nº 26). Probablement -ho diem a títol de mera hipòtesi- aquestes activitats tenen major sintonia o poden estar en certa associació amb les mateixes potencialitats intel·lectuals i aprenentatges que la "intel·ligència pràctica" o la vivesa per a la supervivència que genera la seva vida de carrer, la seva vida social - en conflicte.

Quadre nº 26

RESULTAT GLOBAL EN LA PROVA DE CALCUL

	Grupo 0	Grupo D
X	fi	fi
0-1	2	-
2-3	5	6
4-5	11	6
6-7	19	7
8-9	21	12
10-11	12	8
12-13	15	5
14-15	13	2
16-17	8	1
18-19	7	5
20-21	6	-
22-23	3	-
24-25	4	-
26-27	1	1
28-29	1	
30-31	2	
32-33	1	
34-35	0	
TOTAL	131	53
m	11,95	9,44
SD	6,60	5,08
SD ²	43,61	25,81
Moda	(8-9)	(8-9)
m+SD	18,55	14,52
m-SD	5,35	4,36
Mediana	11,25	9,25

Nivell Significativitat: N.S. $p < 0,01$ ($Z=2,77$)

Quadre nº 27

COMPRESIÓ DE SIMBOLOGIA TECNICA (ítem II de la prova de R.Tècnic.)

	Grup O	Grup D		Grup O	Grup D
X	fi	fi			
0-1	5	6	m	6,56	6,27
2-3	19	6	SD ²	8,04	10,93
4-5	19	11	SD	2,83	3,3
6-7	39	7	Moda	(6-7)	(10)
8-9	13	7	m+SD	9,39	9,57
10	36	16	m-SD	3,73	2,91
TOTAL	131	53	Mediana	7,15	6,42

Nivell Significativitat: N.S. (Z=0,56)

Quadre nº 28

RESULTAT GLOBAL EN LA PROVA D'ACTIVITAT GRAFOPERCEPTIU ESPACIAL

	Grup O	Grup D		Grup O	Grup D
X	fi	fi			
			m	7,13	7
0-2	13	6	SD ²	28,94	22,41
3-5	60	18	SD	5,37	4,73
6-8	22	17	m+SD	12,5	11,73
9-11	9	2	m-SD	1,76	2,27
12-14	12	5	Moda	(3-5)	(3-5)
15-17	8	3	Mediana	5,62	6,44
18-20	2	1			
21-23	3	1			
24-26	2	-			
27-29	-	-			
30	-	-			
TOTAL	131	53			

Nivell Significativitat: N.S. (Z=0,16)

III. ALGUNES CONCLUSIONS

Hem assenyalat comparativament un conjunt de preadolescents de 14 - anys, producte de les condicions de vida dels barris conflictius de les ciutats del cinturó industrial de Barcelona. De la comparació de totes - les dades disponibles, sembla deduir-se, que en els subjectes amb connexió o tendència marginal o dissocial, a més del conjunt de factors psíquics , socials i educatius comuns a tots, influeixen un conjunt d'elements, un a un o en composició que desconeixem. Així, es pot afirmar, amb fiabilitat estadística, que la dissociabilitat:

- 1- Es majoritàriament masculina.
- 2- Afecta més als germans intermitjos.
- 3- Depèn del número de persones que habiten en una casa.
- 4- Està relacionada amb la situació laboral dels pares.
- 5- Té quelcom a veure amb l'estabilitat del domicili.

A la vegada, s'aprecia una certa tendència la qual permet intuir que en la dissociabilitat també influeix:

- 1- El lloc de procedència dels pares.
- 2- El número de germans.

Des de la vessant educativa i cultural, el preadolescent amb tendència dissocial apareix diferent del qual no reflecteix aquest possible conflicte. Així es pot dir, amb fiabilitat estadística que el dissocial:

- 1- Posseix pitjor record de l'escola.
- 2- Tendeix a fer "campana" cap al final de l'E.G.B., però amb certa - freqüència els seus tutors l'ignoren sistemàticament.
- 3- Tenia dificultats per a promocionar d'un curs a l'altre encara que els seus coneixements eren similars als del conjunt.
- 4- Està molt més desmotivats per a seguir el procés educatiu (F.P.) - que els seus companys.

5- Els seus aprenentatges bàsics estan igual o millor adquirits que en la resta de companys sense conflicte social.

A més, s'observa una certa tendència a tenir interessos formatius o pràctics diferents dels de l'altre sector i l'actitud de l'escola secundària envers ell, també seguirà essent diferent.

La conducta dissocial ve condicionada per nombrosos factors i es sempre una manifestació específica de determinats sectors socials. Com reite radament hem assenyalat en d'altres llocs, està generada en un entorn urbà, al final d'una història humana plena de dificultats i creuada per les crisis existencials de l'emigració, reflecteix altres conflictes, és una manifestació més per les tensions que produeix l'adaptació adolescent a una societat complexa i en crisi.

Les dades que apuntem s'han d'analitzar a partir d'aquí. Són dades les quals identifiquen alguna de les variables que podran dissenyar el col·lectiu amb més risc. A la vegada, són dades del món de l'educació que reiteren, amb gran claredat, on està realment la dificultat en l'escola i la seva incidència sobre el conflicte social.

APENDIX. ESCOLA I ALUMNE DISSOCIAL UN ANY DESPRES

Ja hem comentat les expectatives reals que existeixen entorn a la continuació o no dels diferents preadolescents en l'escola de Formació Professional. Les motivacions i interessos són francament diferents en els dos grups. Com a complement, volem aportar aquí les dades del que passa - en realitat, en l'escola, un any després.

A l'inici dels curs 1.981-82 es va produir una primera recollida de dades, que ens va permetre identificar en el conjunt d'alumnes una mostra de subjectes amb tendència mitja o alta a la dissociabilitat. D'acord amb aquella primera anàlisi, a la vegada que estudiàvem la població del curs 82-83, hem pogut controlar el que ha anat succeint realment durant l'any escolar. S'ha pogut avaluar l'índex de permanència en el centre en funció de la dificultat social.

Les dades queden reflectides en el Quadre nº 29. Pot veure's, clarament, com el número d'alumnes amb tendència dissocial els quals tenen possibilitats de seguir un any més en l'escola, és sensiblement inferior al d'aquells que no presenten aquesta dificultat.

Quadre nº 29

SITUACIO DELS ALUMNES DE F.P., DISSOCIALS I NO DISSOCIALS, UN ANY DES PRES D'ACABAR L'E.G.B. (JUNY DE 1.982).

	TOTAL D'ALUMNES		ABANDONEN		HAURIEN DE REPETIR		PASSEN A SE- GON CURS.	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Dissociabilitat nula o baixa	351	100	115	32,8	98	27,9	138	39,3
Dissociabilitat mitja o alta	131	100	62	47,30	35	26,7	34	25,9
TOTAL de la Promoció	482	100	177	36,7	133	27,6	172	35,7

Pràcticament la meitat ja ha abandonat i la majoria dels que, repetint, podrien continuar ja no tornaran a matricular-se. El balanç real acabarà essent encara més diferent que aquest 25,9% 39,3% de dissocials/no dissocials que aproven per a passar.

La resposta, l'adaptació de l'alumne dissocial a l'escola secundària és molt més conflictiva que a l'E.G.B.. Però, també l'escola reacciona de forma diferent segons sigui l'alumnat d'un o altre tipus. Com pot veure's en el Quadre nº 30, els professors expulsen o neguen la possibilitat de matricular-se a dos dissocials per cadascun el qual no sembla ser-ho, malgrat que aquests últims són molts més.

L'expulsió deu tenir que veure molt poc amb els aprenentatges o les capacitats, es tracta, simplement, d'una reacció de la institució davant determinades conductes. Al marge de la seva pròpia actitud, dos de cada 10 alumnes dissocials corren el risc de ser expulsats (un 19,8%) mentre que per a la resta aquest perill és cinc vegades inferior (afecta a un 4,3%).

Quadre nº 30

ABANDONAMENT FORÇAT PER L'ESCOLA (Expulsió o impossibilitat de tornar-se a matricular)

	ABANDONAMENT FORÇAT	
	N	%
Dissociabilitat baixa	15	36,6
Dissociabilitat alta	26	63,4
TOTAL	41	100

	TOTAL D'ALUMNES		ABANDONAMENT FORÇAT	
	N	%	N	%
Dissociabilitat baixa	351	100	15	4,3
Dissociabilitat alta	131	100	26	19,8

ANEXO I

B A T E R I A D E P R U E B A S P S I C O P E D A G O G I C A S

1ºapellido

2ºapellido

nombre

No.

Fecha

=====

REVISION 1982-83

INSTITUTO POLITECNICO DE FORMACION PROFESIONAL DE CORNELLA

DEPARTAMENTO DE PSICOLOGIA

Jaime Funes i Artiaga

Armando Estévez González

HOJA DE DATOS

Apellidos Nombre
Nacido el de de 19... en
Provincia de
Domicilio actual Población Tfno.....
¿En qué barrio vives?
¿Dónde vivías antes?
¿De qué escuela vienes?
Escribe por orden las escuelas donde has estado antes
.....

DATOS DE TU PADRE

Nombre Edad (aproximada).....
Lugar de nacimiento Provincia
¿Cuántos años lleva en Cornellà? Nivel de estudios
¿Habla catalán? Profesión Empresa
Otra profesión o empleo

DATOS DE TU MADRE

Nombre Edad (aproximada)
Lugar de nacimiento Provincia
¿Cuántos años lleva en Cornellà? Nivel de estudios
¿Habla catalán? Profesión Empresa
Otra profesión o empleo ¿Hace faenas?

Escribe el nombre de cada uno de tus hermanos y hermanas, indicando cuántos años tienen cada uno, si estudian o trabajan, y qué estudian o en qué trabajan.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Escribe, también, el nombre de otros parientes tuyos (abuelos, primos, tíos, etc.) que vivan con vosotros en tu propia casa. Indicando a qué se dedican

.....
.....

¿En qué especialidad te matriculas?

1. Escribe todas las letras del alfabeto, de modo ordenado, desde la A hasta la Z :.....

2. ¿Qué estación del año viene después del verano? :.....

3. ¿Qué número viene antes del 28? :.....

4. ¿Cuál de estas dos oraciones es falsa? Subráyala

.El Sol es iluminado por la Tierra

.La Tierra es iluminada por el Sol

5. Vas a encontrar en este ejercicio grupos de cinco palabras, tres de las cuales tienen cierto parecido entre sí, una cierta afinidad, un cierto parentesco. Tienes que tachar las otras dos que no tienen nada que ver. Fíjate en el ejemplo ya realizado.

EJEMPLO: verano ~~lunes~~ otoño invierno ~~mayes~~

1. agua	cartón	tela	aceite	alcohol
2. granito	hierro	aluminio	mármol	cobre
3. madera	viejo	plástico	grande	metal
4. cemento	paja	yeso	lana	cal
5. pan	galletas	azúcar	tostadas	cal
6. árbol	montaña	hierba	vaca	flor
7. muez	melocotón	albaricoque	almendra	avellana
8. rosa	clavel	cereza	manzana	dalia
9. pálido	feliz	delgado	alegre	contento
10. árido	desértico	anual	mensual	secano
11. trigo	avena	limón	cebada	naranja
12. abundante	limpio	ordenado	cuidadoso	numeroso
13. ancho	rosa	azul	largo	verde
14. calmado	ruidoso	sonoro	apacible	ensordecedor

6. Corrige en las siguientes frases las palabras mal escritas, o mal ordenadas, o aquellas que no concuerdan, o los errores gramaticales.

.Tengo muchas tanzanas

.Los libros es abierto

.La suerte está cerrada

.La familia muchas cosas para toda de su viaje ha traído él

7. En el siguiente texto faltan palabras para comprender el significado de las frases. Debes ponerlas en los lugares donde encuentres un paréntesis:

ENCUESTA

1. REDACCION: Escribe sobre la escuela a la que ibas. Cuenta cómo era, cómo te ha ido en ella, qué fue lo mejor y lo peor.
-

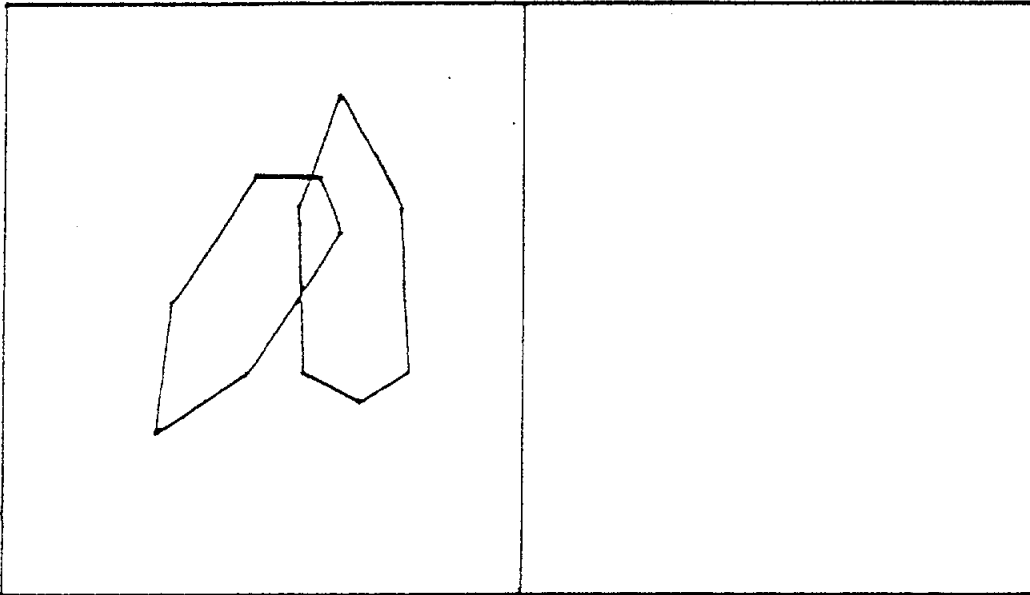
2. CONTESTA CON SINCERIDAD A LAS SIGUIENTES PREGUNTAS

- a) ¿Cómo es tu pandilla de amigos? ¿Cómo pasáis el rato?
.....
.....
- b) ¿En qué barrio de Cornellà te gustaría vivir?
..... ¿Por qué?
.....
- c) ¿Qué es lo que menos te gusta del barrio donde vives?
.....
- d) ¿Por qué vienes a Formación Profesional?
.....
- e) Si tus padres no te obligaran, ¿seguirías pensando en venir a la escuela?
.....
- f) ¿Cuántos años te gustaría estar estudiando aquí?
- g) ¿Si pudieras, de qué te gustaría trabajar el día de mañana?
.....
- h) La gente joven suele tener problemas, en general, con su familia, ¿Cómo te llevas tú con tu padre?.....
..... ¿Y con tu madre
.....

- i) En casa, tu habitación, ¿es para ti solo o para varios hermanos? ¿cuántos?
.....
- j) Según tú, ¿qué quieren decir las siguientes frases? (Si no lo sabes déjalas en blanco):
- ."Compré un talego de costo":
-
- ."Los viejos me echaron del queo":
-
- ."Le entró el pato porque puso dos chinas en el cigarro":.....
-
- ."En el curro le dieron cinco libras":.....
-
- ."Estaban en la disco, pero después de picarse se abrieron":.....
-
- ."Se comió dos marrones y acabó en el talego":.....
-
- h) ¿Dónde y cuándo hacías los deberes que te ponían en el cole?
-
- i) ¿Te suelen preguntar tus padres por las cosas de la escuela?
-
- ¿Cada cuánto? ¿Quién te pregunta más?
-

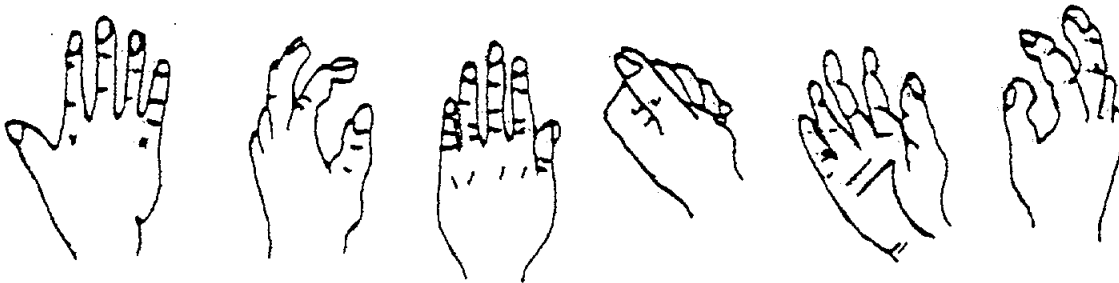
ACTIVIDAD GRAFO-PERCEPTIVO-ESPACIAL

1. Copia lo mejor y más exacto que puedas el siguiente dibujo dentro del recuadro en blanco correspondiente.

I

2. Tacha con un aspa (X) la figura o figuras que representan una mano izquierda.

II

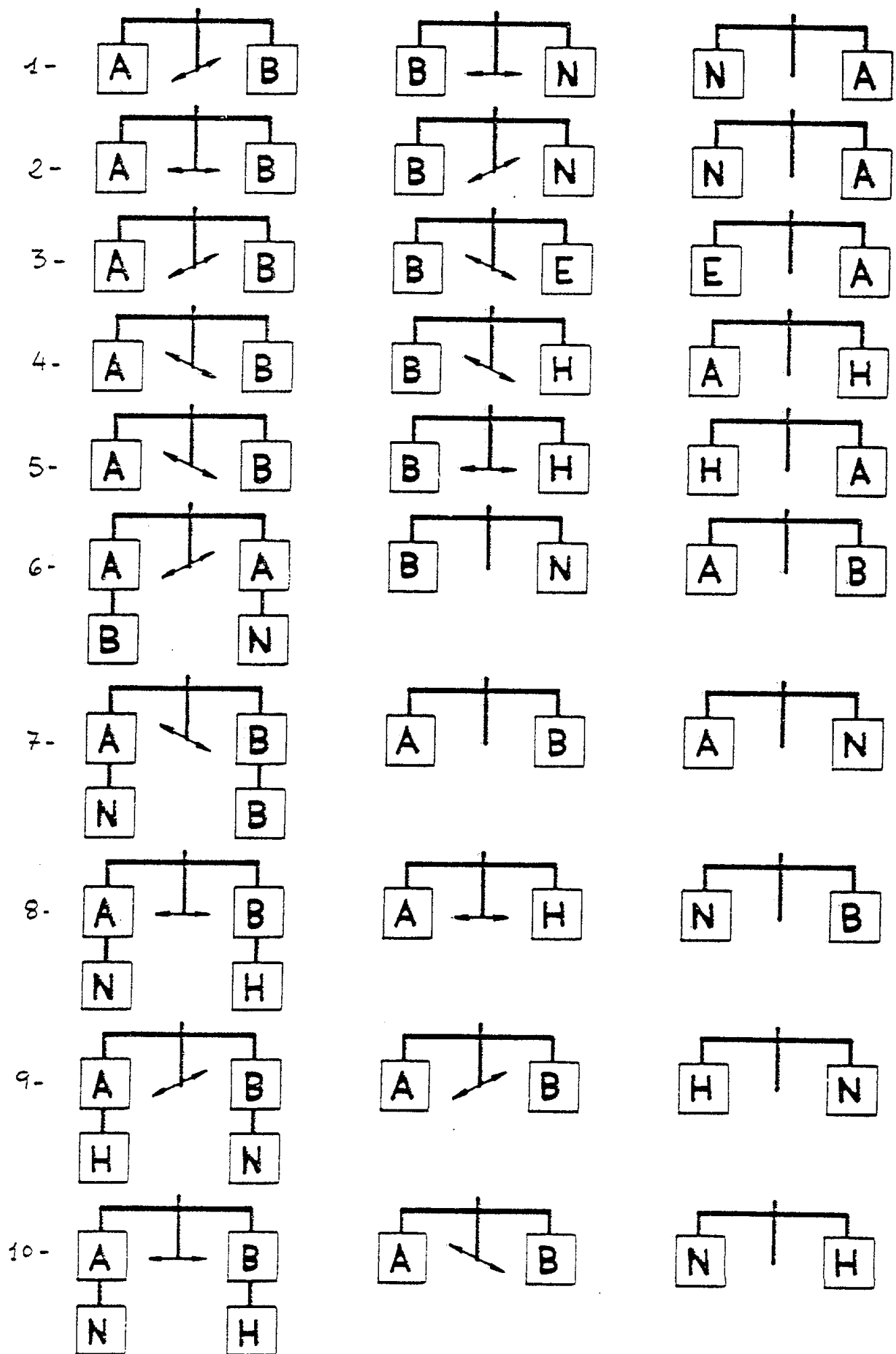
3. Fíjate en estas nueve casillas. Cada una tiene un número en la parte superior y una figura en la parte inferior. A cada número corresponde una figura distinta.

NUMEROS	1	2	3	4	5	6	7	8	9
CLAVES	-	U	L	U	O	A	X	E	

Aquí debajo tienes tres líneas de casillas. Debes tachar aquellas casillas cuyos dibujos no son correctos de acuerdo con los modelos que tienes arriba. Por ejemplo observa las que ya hemos tachado nosotros.

III

EJEMPLOS	2	1	3	7	2	4	8	1	5	4	2	1	3	2	4	2	3	5	2	3	4	6	7		
	1	-	2	V	T	L	X	U	L	U	-	U	T	L	U	U	U	U	U	U	U	U	U		
	1	5	4	2	7	6	3	5	7	2	2	5	4	6	3	7	2	8	1	9	5	8	4	7	3
	-	U	L	T	V	O	E	U	V	L	X	U	L	O	E	V	L	X	-	U	X	J	V	E	
	6	2	5	1	9	2	8	3	7	4	6	5	9	4	8	3	7	2	6	1	5	4	3	7	
	O	T	U	-	U	L	X	E	V	L	O	U	U	L	X	E	V	T	O	U	U	L	O	E	V

1. Redondea con un círculo cuál de los dos números es el mayor. Fíjate en este ejemplo: 5 10 . Ahora realiza tú los siguientes ejercicios:

a) 601	589
b) 201	196
c) 1967	3002
d) 14,5	12,8

2. Escribe en números las siguientes cifras. Fíjate en este ejemplo: "diecisiete ¹⁷..... ". Ahora realiza tú los ejercicios:

- a) ciento uno
- b) trescientos siete
- c) ocho mil tres
- d) novecientos once
- e) diez mil dieciséis

3. Redondea con un círculo cuál de las dos cifras corresponde el número escrito. Fíjate en este ejemplo "Uno 1 2 ". Ahora realiza tú los siguientes ejercicios:

a) sesenta y tres	36	63
b) diecisiete	17	71
c) ochenta y nueve	98	89
d) once	XI	IX
e) seis	VI	IV
f) diecinueve	XXI	XIX

4. Observa las siguientes operaciones y continúa haciéndolas tú mismo: $14-2=12$, $12-2=10$, $10-2=8$, $8-2=...$, $6-2=...$, etc. Ahora haz lo mismo con la siguiente hasta que no sea posible restar más:

$56-7=49$, $49-7=$

5. Escribe el resultado de las siguientes operaciones:

a) $31-7=.....$	c) $82-15=.....$	e) $14-18=.....$
b) $12+6-3=.....$	d) $25-8+7=.....$	

6. Coloca encima de cada interrogante el signo que falta en la operación. Fíjate en este ejemplo " $2 ? 2 = 4$, la solución es $2 + 2 = 4$ ". Haz tú lo mismo en estos otros ejercicios:

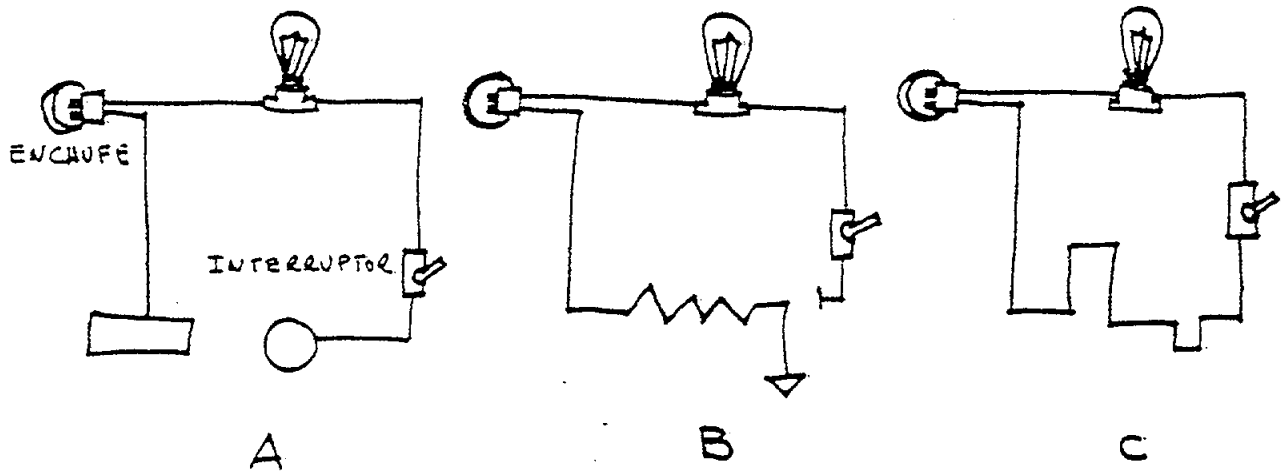
a) $8 ? 2 = 10$	e) $16 ? 4 = 4$
b) $3 ? 2 = 6$	f) $5 ? 5 = 0$
c) $5 ? 5 = 10$	g) $10 ? 5 = 2$
d) $6 ? 4 = 2$	h) $8 ? 4 ? 1 = 11$
	i) $8 ? 4 ? 1 = 5$

7. Pedro tiene cinco cigarrillos y Juan tres. ¿Cuántos cigarrillos tienen los dos juntos?
8. De 7 cigarrillos que tenía Pedro, regaló tres. ¿Con cuántos se quedó?
9. María tiene 8 lápices, Beatriz tres lápices más que María. ¿Cuántos lápices tienen entre las dos?
10. En una bolsa hay tantas bolas rojas como blancas. Luis mira en su interior y cuenta tres bolas rojas. ¿Cuántas bolas hay dentro de la bolsa?
11. Añadiendo 10 a un determinado número, obtendremos el 21. ¿Qué número es?
12. Una bandera tiene dos colores. No es amarilla y verde. Si fuera azul, roja y amarilla habría un color de más; y si fuera amarilla, azul y negra, también habría un color de más. ¿Qué colores tiene la bandera?
13. En dos estanterías hay 16 libros. En una de estas estanterías hay el doble de libros que en la otra. ¿Cuántos libros hay en cada una de las estanterías?
14. Un hijo tiene cinco años de edad. Dentro de quince años su padre será tres veces más viejo que él. ¿Cuántos años tiene ahora el padre?

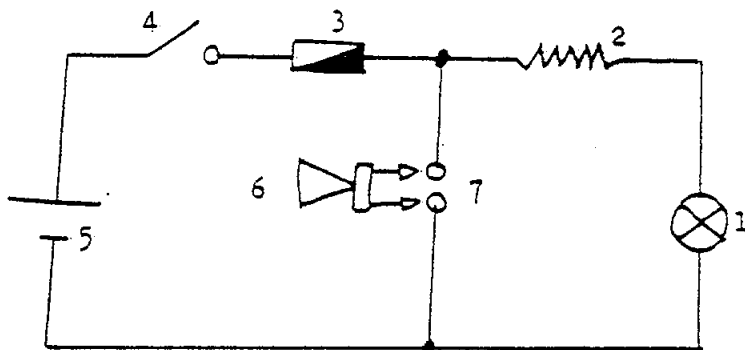
III

IV

1. ¿En cuál de estas tres instalaciones se encendería la bombilla al apretar el interruptor? Rodea con un círculo la letra del dibujo correcto.

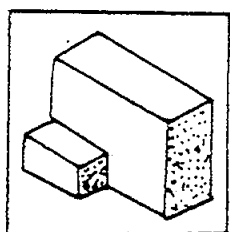

2. Aquí tienes el dibujo de una instalación eléctrica. Cada una de las partes de esta instalación está dibujada de una forma esquemática, simplificada. A cada una de ellas le hemos puesto al lado un número. A la derecha tienes una lista de todas esas partes; tu trabajo consiste en poner en la lista el número correspondiente.

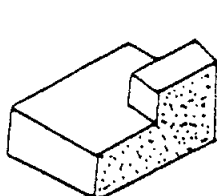

- GENERADOR
- BOCINA
- FUSIBLE
- INTERRUPTOR
- RESISTENCIA
- BOMBILLA
- ENCHUFE

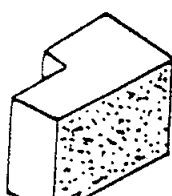
3. Tacha cuál de los bloques, del 1 al 5, es exactamente el mismo que el modelo, aunque visto en otra posición.

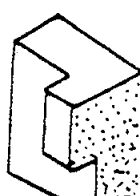
MODELO

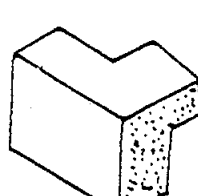
1

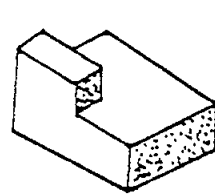
2

3

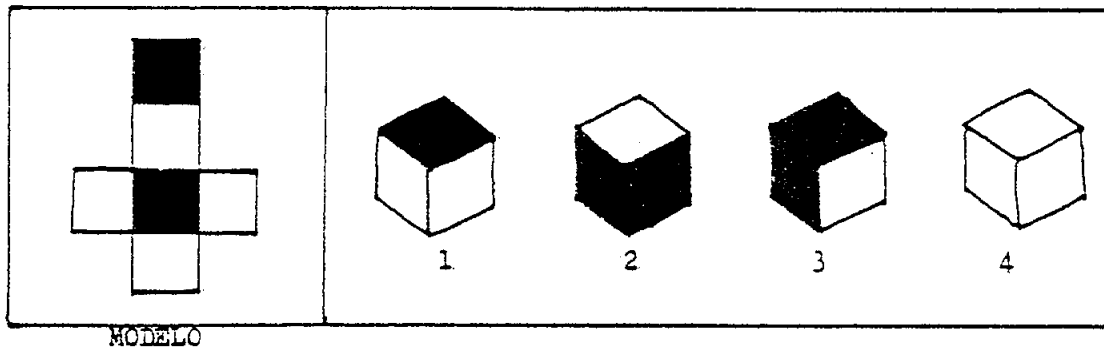

4

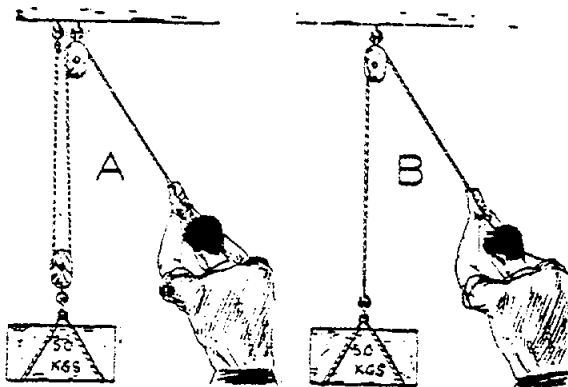

5

4. Tacha cuál de los siguientes bloques podría hacerse si plagásemos el MODELO.

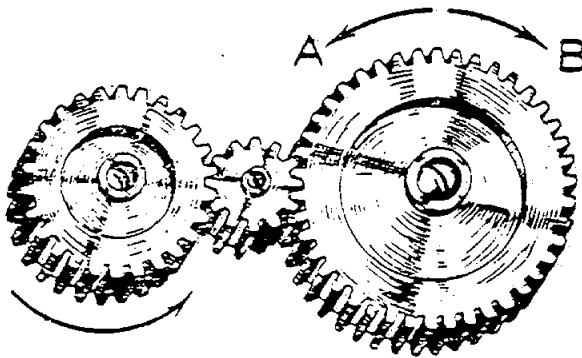

5. ¿Qué hombre ha de tirar con más fuerza para levantar la carga? (Si los dos igual, rodea C).

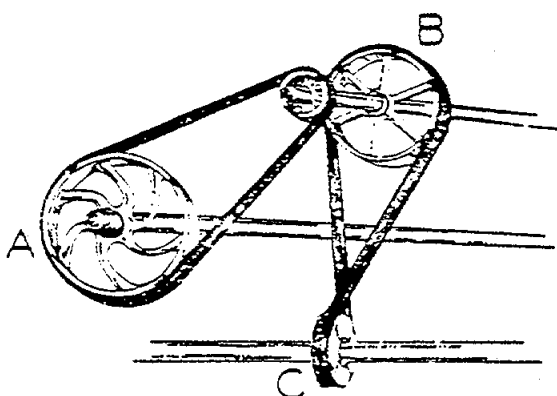
A
B
C

6. Cuando el piñón de la izquierda gira en la dirección indicada, ¿En qué dirección girará el de la derecha? (Si en cualquiera de las dos, rodea C)

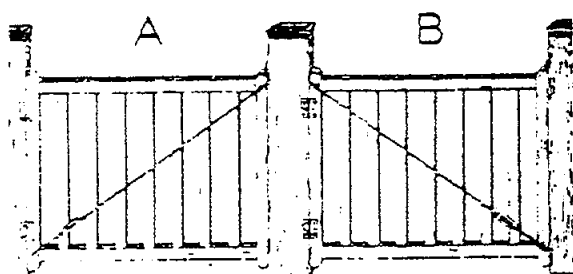
A
B
C

7. ¿Qué eje girará con mayor rapidez?

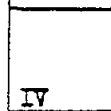

A
B
C

8. ¿Qué puerta está mejor reforzada?. (Si igual, rodea C)

A
B
C

FRASES INCOMPLETAS

Aquí tienes unas cuantas frases sin acabar. Has de terminar la frase de forma que tenga sentido. POR EJEMPLO: "1. Las películas de cine..... me gustan si son en color".

Procura hacerlas todas. Trabaja rápidamente, sin pensártelo mucho. Pon la primera idea que se te ocurra.

1. Las películas de cine
2. Me fastidia
3. Un perro
4. Si mi madre
5. Mi héroe es
6. En la iglesia
7. Todos mis hermanos
8. Cuando sea mayor
9. Mi mejor amigo
10. Si la profesora
11. Los vecinos
12. Hay abuelos
13. Si mi padre
14. Los "monos"
15. Para comer
16. Es pecado
17. Mi hermano
18. Mi maestro
19. Si solo los amigos
20. En la escuela
21. Los compañeros de clase
22. Lo más peligroso
23. Hacer campana
24. Durante el recreo
25. Me gustaría
26. Espero que algún día
27. Jugar
28. Mi padre y mi madre
29. Los colegas siempre
30. Las matemáticas
31. La mayoría de las chicas
32. Soy muy
33. Cuando era un niño
34. Cuando llego a casa

Apellido 1º	Apellido 2º	Nombre
Lugar-fecha nac.	curso	grupo
		especialidad

DATOS PARA LA ORIENTACION ESCOLAR AL TERMINAR LA E.G.B. (Cornellá)

quipo Psicopedagógico

Dpto. Psicología de F. P.

(2)	(3)	(4)	(5)	Matemáticas	Lenguaje	Lectura	Escritura	Asistencia
Curso	Nivel Real Promedio	Nº rep.	Cursos repet.	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)

¿Cuántos cursos de E.G.B. lleva cursados en su Centro?

(11)

Escuela (1)

¿En cuántos centros de E.G.B. ha estado?

(12)

APRECIACIONES (13)

ACTITUD RESPECTO A	COD.
Lenguaje	
Matemáticas	
Experiencias Naturales	
Sociales	
Plástica - Pretecnología	
Juegos - Deporte - Educación Física	
Salidas Escolares	
Catalán	
Lengua Extranjera	

CONSEJO ORIENTADOR (14)

CODIGO	
Observaciones:	

APRENDIZAJE T

							T	
LENGUAJE	I	II	III	IV	V	II+IV+V		
CALCULO						III+IV	T	
	I	II	III	IV				
ACT.G-P-E							T	
	I	II	III					
R.FILOSOFIA							T	
	I	II	III	IV		I+II		

HOJA DATOS-FRASES INCOMPLETAS

DISOCIABILIDAD

NOTIVO FP	A OS FP	DEBILES	RESUMIDO DE
LUGAR HERMANOS	RELACION FP	INTERES PADRES	TRABAJO FUTURO
UNIDAD FAMILIAR			

ANEXO II

DATOS PARA LA ORIENTACION ESCOLAR AL TERMINAR LA E.G.B. (CORNELLA)

HOJA DE INSTRUCCIONES

SIEMPRE que determinado dato sea desconocido por Ud., coloque un interrogante ("?"), no deje la casilla correspondiente en blanco.

- (1) Colóquese el nombre de la escuela donde actualmente cursa estudios el alumno.
- (2) Se refiere al curso que está desarrollando en el año escolar 81-82; colóquese, pues, 8º, 7º, 6º,...
- (3) Nivel Real Promedio: tomando en conjunto el rendimiento y aprendizaje del alumno, Ud. estima que este alumno en concreto tiene un nivel general similar a un 8º de EGB, a un 7º, ... Colóquese, pues, 8º, 7º, 6º,...
- (4) Número de cursos repetidos. Especifique tan sólo si ha repetido un total de 1, 2, 3, 4, ... cursos en la E.G.B.
- (5) Completando lo anterior, especifique cuales fueron dichos cursos repetidos. Por ejemplo, un determinado alumno repitió 4 cursos que fueron 7º, 6º y dos veces 5º, escriba pues: 5º/5º/6º/7º.
- (6) Utilice los siguientes códigos, señalando siempre el nivel más alto:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Puede trabajar con el álgebra de 8º, y con números racionales complejos.
B	Puede trabajar con números racionales sin demasiada complejidad.
C	Sólo puede trabajar con la lógica elemental y las cuatro operaciones.
D	No ha automatizado las cuatro operaciones y presenta dificultad en el cálculo.
E	Se confunde a menudo al leer y escribir los números (No llega a dominar el concepto del número); no ha automatizado ni los números ni las cuatro operaciones.

- (7) Utilice los siguientes códigos, señalando siempre el nivel más alto:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	En su expresión tanto oral como escrita, utiliza un vocabulario adecuado, y sus frases están morfosintácticamente bien estructuradas.
B	Expresión oral y escrita aceptables, pero con un vocabulario restringido, y frases más simples.

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
C	Expresión oral y escrita elementales, con dificultades gramaticales y sintácticas.
D	Tanto la expresión oral como escrita presentan abundantes dificultades.

(8) Utilice los siguientes códigos, señalando el nivel más alto:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Lectura fluida, inteligible, bien estructurada, comprendiendo lo que lee.
B	Lectura medianamente fluida, inteligible, estructurada, pero con ciertas dificultades en la comprensión.
C	Lectura "torpe" en lo que respecta a su fluidez, estructura y comprensión.
D	Lectura dificultosa o muy dificultosa.

(9) Utilice los siguientes códigos, señalando siempre el nivel más alto:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Escritura fluida, inteligible, bien estructurada, comprendiendo lo que escribe.
B	Escritura medianamente fluida, inteligible, estructurada, pero con ciertas dificultades en la comprensión.
C	Escritura "torpe" en lo que respecta a su fluidez, estructura y comprensión.
D	Escritura dificultosa o muy dificultosa.

(10) Utilice los siguientes códigos, señalando siempre el nivel más alto:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Asistencia escolar completa o constante: hasta un máximo de 10 faltas contabilizadas en el curso.
B	Promedio de asistencia aceptable: del orden de 11 a 20 faltas contabilizadas en el curso.
C	Asistencia con continuas faltas: del orden de 21 a 30 faltas contabilizadas en el curso.
D	Asistencia difícil: del orden de más de las 31 faltas en el curso.

(11) Especifique el número de cursos.

(12) Especifique el número de centros por los que ha pasado el alumno.

(13) Utilice el siguiente código para cada una de las materias de APRECIACIONES:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Interés constante y habitual
B	Curiosidad o interés intermitente.

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
C	Pasividad, indiferencia.
D	Oposición, contrariedad.

(14) Utilice el siguiente código:

<u>CODIGO</u>	<u>CONCEPTO</u>
A	Su formación y aprendizajes le capacitan, en este momento, - para seguir cualquier estudio de Enseñanza Secundaria.
A-F	Su formación y aprendizajes le capacitan, en este momento, - para seguir cualquier estudio de Enseñanza Secundaria. Dadas sus características personales y su motivación parece más - orientado hacia la Formación Profesional.
A-B	Su formación y aprendizajes le capacitan, en este momento, - para seguir cualquier estudio de Enseñanza Secundaria. Dadas sus características personales y su motivación parece más - orientado hacia el B.U.P.
B	Dada su situación escolar, en el actual momento se considera que se adaptaría mejor a seguir estudios de Formación Profesional.
C-PF	Hay gran heterogeneidad en sus rendimientos escolares, y dadas sus dificultades se le ha de orientar a mejorar sus aprendizajes a través de un curso introductorio a la F.P. (Pre-FP).
C-8º	Hay gran heterogeneidad en sus rendimientos escolares, y dadas sus dificultades se le ha de orientar a mejorar sus aprendizajes repitiendo curso en la E.G.B.